

# Hasankeyf'in Yeni Yerleşkesinde Yaşam Kalitesi Açısından Konut Memnuniyetinin Ölçülmesi

\*

Muzaffer Bimay<sup>1</sup>

ORCID ID: 0000-0002-6742-2852

## Öz

*Bu makalenin amacı, yaşam kalitesi açısından konut memnuniyetinin ölçülmesine yönelik kapsamlı bir yaklaşım sunmaktır. Bu bağlamda yapılan çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Hasankeyf'in yeni yerleşkesinde ikamet eden 18 yaş üzeri 201 konut temsilcisi oluşturmaktadır. Yaşam kalitesi açısından konut memnuniyeti öznel ve nesnel göstergeler dikkate alınarak kentsel/çevresel, sosyal ve fiziksel özellikler Ortalama İndeksin Sınıflandırması kullanılarak ölçülmüştür. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak kentte yaşayanların yeni yerleştikleri konutları fiziksel tasarım ögesi bakımından daha çok beğendikleri ve yerleştikleri konutlardan kaynaklı olarak maddi ölçütler açısından yaşam kalitelerinde eskiye göre artış olduğu, ancak konut yapı kalitesi, altyapı sorunları, hizmetlere erişim imkânları, ödeme koşulları ve konut maliyet yükü açısından konut memnuniyetsizliği ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu nedenle Hasankeyf'te yapılan yeni konutlardaki sorunların kısa sürede çözüme kavuşturulması, baraj yapımı vb. kamu politikaları nedeniyle yapılacak yeni konutların iç ve dış göstergelerle birlikte bir bütün olarak ele alınması ve konut alanlarının konut sakinlerinin ihtiyaçlarına göre uyarlanması gerekmektedir.*

**Anahtar Kelimeler:** Yaşam Kalitesi, Konut Memnuniyeti, Hasankeyf.

<sup>1</sup>Doç. Dr., Batman Üniversitesi, E-mail: muzafferbimay@gmail.com



# Measuring Housing Satisfaction in Terms of Quality of Life in the New Settlement Area of Hasankeyf

\*

Muzaffer Bimay<sup>2</sup>

ORCID ID: 0000-0002-6742-2852

## Abstract

*The purpose of this article is to present a comprehensive approach to measure housing satisfaction in terms of quality of life. In this context, the descriptive survey model, one of the quantitative research methods, was applied. The sample consists of 201 housing representatives over the age of 18 in the new area of Hasankeyf. Housing satisfaction in terms of quality of life was measured using the Average Index Classification for urban/environmental, social and physical characteristics, taking into account subjective and objective indicators. Based on the findings, it is determined that those living in the new settlement feel more settled in terms of the physical design of the houses and the quality of life compared to the past. However, dissatisfaction is also observed in terms of infrastructure issues, access to services, housing and housing cost burden in terms of payment conditions. For this reason, problems in the new houses built in Hasankeyf should be resolved in a short time. New houses that will be built due to public policies and dam construction should be considered as a whole with internal and external indicators and housing areas should be adapted to the needs of residents.*

**Keywords:** *Quality of Life, Housing Satisfaction, Hasankeyf.*

---

<sup>2</sup>Assoc. Prof., Batman University, E-mail: muzafferbimay@gmail.com

## Giriş

Son yüzyılda dünya nüfusunun katlanarak artması beslenme ve barınmanın yanı sıra enerjiye duyulan ihtiyacı da arttırmıştır. Günümüzde devletler artan enerji ihtiyaçlarının önemli bir kısmını baraj yapımı gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlamaya çalışmaktadır. Ancak dünyanın birçok ülkesinde yapılan baraj inşaatları nedeniyle yerleşim yerlerinin değiştirilmesi zorunlu kitlesel göçlere neden olmakta (Lessard vd., 2013; Richter, Sandra ve Carmen, 2010; Terminski, 2013; Thomas ve Adams, 1999) ve göç edenler için konut ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Mevcut istatistikler, özellikle gelişmekte olan ülkelerde her geçen gün barajların arttığını ve bunun zorunlu mekân değişmelerini beraberinde getirdiğini bize göstermektedir (Poff ve Hart, 2002; Zarfl, Lumsdon, Berlekamp, Tydecks ve Tockner, 2015). Genellikle göç eden nüfusun barınma ihtiyacı kamu politikaları çerçevesinde yeni yerleşkelerde inşa edilen konutlar aracılığıyla karşılanmaya çalışılmaktadır. Yeni yerleşim yerlerindeki sosyal alanlar, kentsel ve çevresel imkânlar ve en önemlisi konutların kalitesi burada yaşayanların yaşam kalitesini ve kişilerin psikolojik sağlığını önemli ölçüde etkilemektedir (Smith, 2011, s.6). Dolayısıyla barınma veya konut ihtiyacı yaşam kalitesini belirleyen en önemli göstergelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Amerigo ve Aragones, 1997; Erol, 1999; Yamada, Heo, King ve Fu, 2009).

Türkiye’de, özellikle son dönemlerde baraj inşaatlarında artış olduğu ve bunun sonucunda binlerce insanın yerinden edildiği bilinmektedir (Bakırcı, 2002, s.378). 2020 yılında yapımı tamamlanan Ilısu veya diğer adıyla Veysel Eroğlu Barajı nedeniyle sular altında kalan yerleşim yerlerinden birisi de Hasankeyf’tir. 1954 yılında yapımına karar verilmesine rağmen, “kültürel miras” listesinde olan Hasankeyf’in baraj altında kalmaması için iç ve dış çevrelerden baskılar artmış ve bu nedenle baraj inşaatına, ancak 2006 yılında başlanabilmiştir. İnşaat sürecinde baraj altında kalacak Hasankeyf kenti yerine yeni bir yerleşim yeri inşa edilmiş ve eski yerleşkede ikamet eden aileler yeni yerleşim yerinde tamamlanan 757 konuta taşınmıştır. Taşınma ve bilgilendirme süreçlerinin sorunlu geçmesi, eski yerleşim ile yeni yerleşim arasında fiziksel ve sosyal farklılıklar, altyapı eksiklikleri, barınma imkânları ve konutların yapı malzemelerindeki sıkıntılar nedeniyle konut kalitesi ve çevresiyle ilgili sorunlar ortaya çıkmış ve bu durum yeni yerleşkeye taşınan Hasankeyflilerin yaşam kalitesini önemli ölçüde etkilemiştir (Bimay, 2021). Dolayısıyla bu çalışmada ki temel soru, “Yaşam kaliteleri açısından Hasankeyf’in yeni

yerleşkesine taşınanların konutlardan memnun olup olmadığı, değilse nedenleri nelerdir?" Bu sorudan hareketle yapılan çalışmanın amacı, baraj nedeniyle yapılan zorunlu mekân değişimlerinde yeni yapılan konutlardaki yaşam koşullarının konutlarda yaşayanların yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini Hasankeyf kent merkezi örneğinde incelenmesidir. Başka bir ifadeyle, Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından Hasankeyf'in yeni yerleşkesinde inşa edilen konutlara taşınan Hasankeyf sakinlerinin, söz konusu yerleşkede sürdürülebilir yaşam kalitesi açısından önem arz eden barınma koşulları ve konut imkânları ihtiyaçlarının konut hakkı çerçevesinde karşılanıp karşılanmadığına ilişkin algılarını nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapılan analizlerle ortaya koymaktır.

Hasankeyf'in yeni yerleşkesine taşınma esnasında barınma hakkının yapılan bu yeni konutlarla telafi edilmesi burada yaşayanların lehine düşünülse dahi, gerçekte bunun böyle olup olmadığı konusunda zaman zaman bazı tereddütler yaşanmıştır. Özellikle hak sahipliği, konutların dağıtımı, konutlara taşınma ve konutlardaki yaşam imkânları konusunda eski yerleşim yerine göre daha sorunlu olduğu düşünülmektedir (Bimay, 2021, s.68). İşte bu çalışma da, yaklaşık 3500 kişinin yaşadığı bu yeni konutların yaşam kalitesi göstergeleri açısından yeterli olanakları sağlayıp sağlamadığı da sorgulanmaktadır. Bu kapsamda özellikle konut kalitesi, konut çevresi ve konut erişim imkânları göstergelerinden yararlanılarak konut memnuniyeti ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışma üç bölüm üzerine kurgulanmıştır. İlk bölümde yaşam kalitesi ve konut ilişkisi üzerine yapılan literatür çalışmalarına kısaca değinilmiştir. İkinci bölümde çalışmanın metodolojisi ortaya konulmuştur. Son bölümde ise alan araştırmasının bulgularına yer verilmiştir.

## **Literatür**

Yaşamın en genel amacı olarak kabul edilen yaşam kalitesi, sürdürülebilir kentsel kalkınmanın da nihai hedeflerinden birisidir. Yaşam kalitesini belirleyen en önemli göstergelerinden biri ise konut ihtiyacı ve kalitesini belirleyen konut memnuniyetidir (Türkoğlu, Bölen, Baran ve Marans, 2007). Zorunlu veya gönüllü yapılan konut değişimlerinde konut kalitesinin fiziksel ve mekânsal standartlarıyla ölçülebilmesi, konut çevresini belirleyen kullanıcının fiziksel, psikolojik, sosyal, kültürel ve maddi alanda taleplerinin karşılanması yaşam kalitesinde önem arz etmektedir (Hornquist, 1990, s.69). Ancak yeni yerleşme biriminde yeni yaşam biçiminin yarattığı yalnızlaşma, öte-

kileşme, sosyo-kültürel iletişimsizlik, yabancılaşma ve aidiyetsizlik söz konusu taleplerin karşılanmasını engellemektedir. Dolayısıyla konut ve yaşam kalitesi ilişkisinde nesnel ve öznel göstergelerden yola çıkarak bu türden isteklerin karşılanıp karşılanmadığını öznel yargılarla ortaya koyabilmek için alan çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır (Gültekin, 2015, s.165).

Kişinin konutu; yaşadığı yer, gündelik hayatındaki sığınağı, kendisinin simgesi, sosyo-ekonomik yapıdaki statüsü ve birçok psikolojik ve sosyal özellikleri olan insanların yaşadıkları çevreyle olan duygusal ilişkilerinin olduğu yerdir (Kellekci ve Berköz, 2006a, s. 168). Buradaki memnuniyet, kişinin soyo-ekonomik ve psikolojik yaşam kalitesini tümünden etkilemektedir. Bu nedenle konut memnuniyeti araştırmalarında, fiziksel ve mekânsal konular kadar, sosyal, kültürel, bilişsel ve davranışsal konulara da yer verilmektedir

Konut ve çevresinden memnuniyet, insanların yaşadıkları çevreye verdikleri yanıtlarını yansıtmaktadır. Esasen bu yanıtlar, gelecekte daha iyi bir yaşam kalitesi için konut planlamasının yapılmasına olanak sağlayacaktır. Çünkü günümüzde konut, sadece barınma ihtiyacını karşılayan bir yapı değil güvenliğin, konforun ve bireyselliğin bir sembolü olarak sosyal, ekonomik ve kültürel birçok alanla ilişkili olarak görülmektedir (Güremen, 2016, s. 24-25). Günümüz kentlerindeki yaşam kalitesi ve konut memnuniyetinin ne düzeyde olduğuna ve hangi göstergelerle ölçüleceğine ilişkin yapılan literatür taramalarında oldukça zengin kavramsal ve görgül çalışmalara rastlanılabilmektedir (Adriaanse, 2007). Özellikle konut memnuniyeti ilgili kent plancıları tarafından birçok alan araştırması yapılmış ve çeşitli öneriler geliştirilmiştir (Clark vd., 2006, s.325). Yapılan çalışmalarda konut memnuniyeti, bir topluluk içinde park ve sosyal donatıların sağlanması gibi fiziksel faktörler, topluluğa ait olma hissi ve topluluk içindeki sosyal destek gibi sosyal faktörler ve ev sahibi olma ve ikamet süresi gibi kişisel faktörlerle ölçülmeye çalışılmıştır (Smith, 2011, s.6). Benzer şekilde fiziksel çevrenin özellikleri, konut sahiplerinin demografik özellikleri, yönetsel politikalar ve yerleşkedeki toplulukların konut projelerine bakış açısı da memnuniyeti ortaya koyan göstergeler arasında değerlendirilmiştir (Francescato vd., 1974, s.285).

Literatürde yaşam kalitesi açısından konut memnuniyeti ile ilgili çalışmalar üç şekilde ele alınmıştır. Birincisi, konut içi ve konutun kalitesi ile ilgili göstergelerle konut memnuniyetini ortaya koyan çalışmalardır. Örneğin Dalia Ştreimikienė (2015) "Quality of Life and Housing" başlıklı çalışmasında AB üyesi ülkeler arasında yüksek konut harcamaları açısından üst sıralarda yer alan Litvanya'daki konut sahipleri üzerinde yürüttüğü çalışmasında konut kalitesi, konut ortamı kalitesi ve konut maliyet yükü göstergelerinin

yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur. Faridah Ismail vd.(2014) "Measuring the Quality of Life In Low Cost Residential Environment" başlıklı çalışmasında Kuala Lumpur'da bulunan ve Belediye tarafından düşük maliyetle gelir düzeyi düşük aileler için yapılan konutlarda, konut memnuniyetinin yaşam kalitesi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Benzer şekilde birçok araştırmacı tarafından yapılan diğer çalışmalarda, konut sakinlerinin ev ortamlarından ne kadar memnun olduklarına odaklanarak konut memnuniyeti ortaya çıkarılmıştır (Aiello, Ardone ve Scopelliti, 2010; Ardone ve Scopelliti, 2010; Hariza, 2003; Kahana, Lovegreen, Kahana ve Kahana, 2003; Kahrik, Leetmaa ve Tammaru, 2012; Mohit, Ibrahim ve Rashid, 2010).

İkincisi, konut çevresinin konut memnuniyeti üzerindeki etkisini araştıran çalışmalardır. Li (2009) tarafından Hong Kong'ta yapılan çalışmada konut alanının kamusal veya özel olması, yaş, gelir, eğitim, komşuluk, sosyal ağlar, güvenlik, güven, aidiyet gibi kişisel ve çevresel özelliklerin konut memnuniyeti üzerinde etkisi olduğunu, ancak güvenlik ve aidiyet duygusunun diğerlerine göre çok daha belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Dunstan vd. (2005), konut çevresinin yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini araştırmış ve komşuluk ilişkilerinin konut çevresi üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur. Benzer şekilde Greenberg (1999), Howley, Scott ve Redmond. (2009), Hur, Nasar ve Chun (2010), Kahrik vd. (2012), Kaylor vd. (2007) ve Smith (2011) konut memnuniyetinde komşuluk ilişkilerini ele almışlardır. Karsten (2007), farklı yaş grubundaki bireylerin konut memnuniyetini araştırmış ve yalnızca demografik ve ekonomik göstergelerin bireylerin konut tercihleri ve memnuniyetini açıklamada yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Çocuklar üzerinde yapılan araştırmada ise güvenlik ve hizmetlere erişim imkânı ve süresinin konut tercihlerinde daha fazla önemsendiği tespit edilmiştir.

Üçüncüsü ise hem konut içi hem de konut çevresi özelliklerin konut memnuniyeti üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalardır. Yabancı literatürde özellikle Avrupa ülkelerinde yapılan birçok çalışmada konut çevresi ve kalitesinin yaşam kalitesiyle ilişkisi incelenmiştir. Örneğin Adriaanse (2007), "Measuring Residential Satisfaction: A Residential Environmental Satisfaction Scale (RESS)" başlıklı çalışmasında geliştirdiği ölçek üzerinden sorular hazırlamış ve Hollanda genelinde ikamet eden nüfusu temsilen 75.034 katılımcı ile konut çevre memnuniyetinin ölçülmesine yönelik bütünleştirici ve kapsamlı bir araştırma yapmıştır. Adriaanse'in çalışmasında özellikle konut, çevre ve komşuluk etkileşiminin benzer etkiler yaratarak memnuniyet üzerindeki etkisinin incelenmesi, onu daha önce Canter ve Rees (1982) tarafından yapılan ve konut, çevre ve komşuluk göstergelerini bağımsız bir şekilde ele

alan çalışmalarından ayırmaktadır. Çünkü onlar, bu üç göstergenin hem çevre hem konut memnuniyetini farklı düzeylerde ve mekânlarda farklı doyum noktalarına ulaştırdığını belirterek farklı bir yorum ortaya koymuşlardır.

Wang ve Li (2006), Guangzhou’da konut çevresi ve konutun fiziksel özelliklerinin konut memnuniyeti üzerindeki etkilerini incelemiştir. Onlara göre konut çevresinin ve özellikle hizmete erişim imkânlarının yüksek olduğu mekânlarda memnuniyet algısı daha fazla olmaktadır. Francescato, Weidemann, Anderson ve Chenoweth (1974), yaşam kalitesi açısından konut memnuniyetini ölçen bir model geliştirmiştir. Marans ve Rodgers (1975), yaşam kalitesinin en önemli göstergesi olan konutu etkileyen temel göstergelerin farklı olduğundan yola çıkarak birçok gösterge üzerinden hareket etmişlerdir. Bireyin kişisel özellikleri, görüşleri, kişinin mevcut ve geçmişte yaşadığı ortam gibi birçok ölçüt üzerinden kentsel yaşam memnuniyeti algıları ölçülmeye çalışılmıştır.

Türkiye’de yaşam kalitesi, konut memnuniyeti ve bunlar arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik birçok çalışma yapılmıştır (Aksoy, Şiranlı ve Sanaç, 2010; Berköz, 2008; Berköz, Turk ve Kellekci, 2009; Cerci, 2016; Demirarslan, 2005; Erel, Terzioğlu ve Yertutan, 1988; Gültekin, 2015; Gündoğdu vd., 2019; Gür, 2009; Gür ve Dostoğlu, 2016; Güremen, 2016; Hatipoğlu ve Tereci, 2021; Kellekci ve Berköz, 2006a, 2006b; Sam, Bayram ve Bilgel, 2012; Salıhoğlu ve Türkoğlu, 2019; Türkoğlu, 1993, 1997; Türkoğlu, Bölen, Baran ve Marans, 2008). Özellikle İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) tarafından proje bazlı ve bireysel yapılan akademik çalışmalar dikkate değerdir. Örneğin Türkoğlu (1993) tarafından İTÜ fonuyla İstanbul’da yapılan çalışmada konut memnuniyetine ilişkin kişisel, mekânsal, çevresel faktörlerin kümülatif bir şekilde olan etkisine değinilmiş; 1997 yılında ise yine İstanbul’da dört farklı konut yapısının olduğu mekanlarda yapılan araştırmada konutun fiziksel koşulları, yapı kalitesi, konut planı ve konutun büyüklüğünün yanı sıra şehir ve alışveriş merkezine, hastaneye, iş yerine ve belediye hizmetlerine erişim, eğlence imkânı, sosyal ve eğitim hizmetlerinin bulunabilirliği, çevre sorunları, konutun iklimsel kontrolü ve komşulardan memnuniyetin konut memnuniyeti üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Kaliteli konut ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi inceleyen Demirarslan (2005), konutta kalitenin sağlanması ile insanların yaşamında olumlu davranışlar gözlemlendiğini belirtmiştir. Kellekci ve Berköz (2006a)’ün İstanbul’da 401 kullanıcı ile yaptıkları görüşmelerde nesnel kişisel, fiziksel çevresel ve sosyal çevresel özelliklerin memnuniyet algısı üzerinde etkisini ortaya

koymuş ve bir model geliştirmiştir. Benzer şekilde Berköz (2008) İstanbul'da, Gür (2009) ise Bursa'da farklı dokudaki konut yapılarında nicel araştırma yöntemleriyle konut memnuniyetini araştırmışlardır.

Son yıllarda yaşam kalitesi ve konut memnuniyeti ilişkisini ve bu ilişkide rol alan faktörleri inceleyen birden fazla çalışmaya rastlamak mümkündür. Örneğin Berköz, Turk ve Kellekci (2009), erişebilirlik ve ulaşım olanaklarının; Sam, Bayram ve Bilgel, (2012)'in komşuluk ve mahalle ilişkilerinin; Gültekin (2015) küreselleşme ve neo-liberal politikaların yol açtığı kentsel yoksullaşmanın; Cerci (2016), insanların olanaklara daha kolay erişimlerinin; Gündoğdu vd. (2019) yapısal çevre özelliklerinin; Salihoğlu ve Türkoğlu (2019) erişim olanakları ve mekân kalitesinin; Güremen (2016), Berköz, L. (2008) çevresel faktörlerin; Kahraman ve Özdemir (2017) ile Bekleyen ve Baylan (2018) konutların fiziksel yapı kalitesinin konut memnuniyeti üzerinde önemli etkileri olduğunu tespit etmişlerdir.

Genel olarak yukarıda yerli ve yabancı literatürden alıntılanan çalışmalara bakıldığında, konut memnuniyetini etkileyen birçok faktörün olduğu ve bunların mekân ve zamana göre farklılaşabileceği ortaya çıkmıştır. Yine de konutun fiziksel yapısı ile çevresel ve sosyo-ekonomik özelliklerin konut memnuniyeti üzerindeki etkilerinin hemen hemen tüm çalışmalarda belirleyici olduğu söylenebilir. Dolayısıyla kişiye, zamana, sosyal ölçülere ve beklentilere göre değişkenlik gösteren konut memnuniyetinin akademik araştırmalara konu olması ve yoğun bir şekilde çalışılması, yaşam kalitesinin değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

## **Yöntem**

Bu çalışmada, yeni yerleşkedeki konutlara yerleşen Hasankeyflilerin konut memnuniyeti, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama deseni kullanılarak elde edilmiştir. Tarama deseni ile yapılan araştırmalar, geniş kitlelerin görüşlerini betimlemeyi hedeflemektedir. Bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerin belirlendiği, genellikle diğer araştırmalara göre görece daha büyük örneklem üzerinde yapılmaktadır (Büyükoztürk vd. 2008, s.226). Bu yöntem, toplumların, kurumların, nesnelere yapısını ve olayların işleyişini olduğu gibi ortaya koymaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Ayrıca bu desende "olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası göstermez."



rilmez” (Karasar, 2005, s. 87). Araştırmacılar, bireylerin görüşlerinin nede- niyle ve kaynağıyla ilgilenmez, daha çok görüşlerin bireyler açısından nasıl dağıldığını inceler (Fraenkel ve Wallen, 2006). Dolayısıyla özellikle memnu- niyet algısı gibi bir problemin ölçülmesinde yerli ve yabancı literatürde yay- gın kullanılan bu yöntemle daha nesnel verilere ulaşılmaya çalışılır. Bundan dolayı son dönemlerde bir örneklem grubunun farklı tarzlarda memnuniyet algısı tarama deseninde sıklıkla kullanıldığı gözlemlenmiştir (Aktürk ve Tek- man, 2016; Zanuzdana, Khan ve Kraemer, 2013). Bu çalışmada da ele alınan problemin konusu olan Hasankeyflilerin konut memnuniyet algısı yukarıda açıklanan nedenlerle betimsel tarama deseni kullanılarak elde edilmiştir.

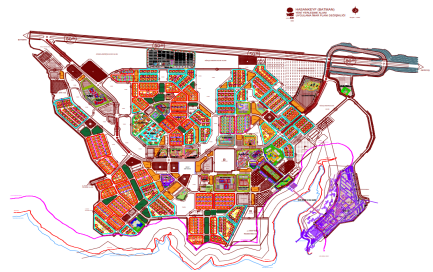
### Evren ve Örneklem

Bu araştırma, 2020 yılında yapımı tamamlanan Veysel Eroğlu (İlisu) Barajı nedeniyle yeni yerleşkedeki konutlara taşınan Hasankeyflilerin yaşam kalite- leri açısından konut memnuniyetlerini incelemeyi amaçlamıştır. Dolayı- sıyla araştırmanın evreni, Hasankeyf’in yeni yerleşkesinde yapılan konut- larda ikamet eden kişileri kapsamaktadır. Aşağıda Hasankeyf’in eski ve yeni yerleşkelerine ait krokiler yer almaktadır.

Hasankeyf’in Eski Yerleşkelerine Ait Kroki



Hasankeyf’in Yeni Yerleşkelerine Ait Kroki



Şekil 1: Hasankeyf’in Eski ve Yeni Yerleşkelerine Ait Krokiler

**Kaynak:** Hasankeyf’in eski ve yeni yerleşkelerine krokiler, 21.10.2022 tarihinde Hasan- keyf Belediyesi’nden alınmıştır.

Araştırmanın örneklem seçimi için iki farklı yöntemden yararlanılmıştır. Birincisi, Hasankeyf’te ikamet edenlerle anket görüşmesi için basit rastlantı- sal örnekleme yöntemiyle örneklem grubu belirlenmiştir. Örneklem büyük- lüğü hesaplanırken dört mahalle alanındaki konut sayısı dikkate alınmıştır.

Buna göre Hasankeyf'in yeni yerleşkesine yerleştirilen ve 734 kişilik aileden Kültür (60), Raman (50), Dicle (48) ve Eyyübi (43) mahallelerinde %95 güven düzeyi ve %5 hata payı göz önünde bulundurularak rastgele 201 konut seçilmiştir. Daha sonra bu örneklem grubu içerisinde 18 yaşını tamamlamış ve konutu temsilen evde bulunan kişilerle yüz yüze anket yapılması için amaçlı örneklem grubu oluşturulmuştur. Anketler, 2022 yılının Mart ayında başlamış Haziran ayının sonlarına doğru tamamlanmıştır. Kapalı uçlu/yapılandırılmış soruları içeren ankette, konut sahiplerinin memnuniyetleri 6'lı Likert ölçeği ile yanıtlanmıştır. Kullanıcılardan anket ile elde edilen bilgiler tanımlayıcı istatistiki veriye dönüştürülmüş ve değişken seti oluşturulmuştur.

### **Veri Toplama Araçları**

Anket çalışmasında kullanıcıların demografik özelliklerinin yanı sıra oturdukları konut ve bu konutun yapısal çevresini de değerlendirmeleri talep edilmiştir. Çünkü konut memnuniyeti fiziksel, yönetsel, sosyal ve kişisel faktörleri kapsayan bütüncül bir göstergesi grubunu ifade etmektedir. Dolayısıyla anket sorularının hazırlanması aşamasında, konut koşullarının insanların yaşam kalitesi üzerindeki etkilerinin ölçerken bu göstergelerden yararlanılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın daha nesnel bir şekilde yapılabilmesi için niceliksel bir yöntemle verilere ulaşılmıştır. Ayrıca soruların hazırlanmasında Hasankeyf'in konut, kent, çevre ve toplum koşulları göz önünde bulundurulmuş Adriaanse (2007), Štreimikienė D. (2015), Faridah vd. (2015)'nin ölçeklerinden yararlanılarak anket formu oluşturulmuştur. Anket formu aşağıdaki göstergelerden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Bu göstergeler şu şekildedir:

- Kentsel/çevresel göstergeler: Hizmetlere erişilebilirlik, mahallenin çelikliği, temizlik ve gürültü.
- Sosyo-ekonomik göstergeler: Aidiyet, dışlanma, yaşama yeri olarak uygunluk, konut ve diğer maliyet yükleri.
- Fiziksel göstergeler: Banyo, tuvalet, mutfak, balkon ve çocuk oyun alanları.

Elde edilen veriler SPSS26 istatistik paket programı aracılığı ile geçerlilik, güvenilirlik analizleri yapılmış ve derecelendirme ölçeği sınıflandırma endeksi ile analiz edilmiştir. Anketlerin geçerliliği için Cronbach Alpha katsayısı yapılan hesaplamalarla 0.87 olarak tespit edilmiştir. Bu veri ışığında araştırmanın güvenilir özelliğe sahip olduğu söylenebilir (Seçer, 2015). Ortalama İndeks, 6'lı likert ölçeği (1= kesinlikle memnun değilim ve 6 = kesinlikle memnunum) kapsamında değerlendirilmiştir.

## Verilerin Analizi

Katılımcıların memnuniyetleri ortalama indeks ile puanlanmıştır. İndekste derecelendirme için en yüksek 5, en düşük 1 puan olarak uygulanmıştır. İndeks ölçeğinin sınıflandırılması Tablo 1’te belirtildiği üzere Majid ve McCaffer (1997)’den uyarlanan Ortalama İndeksin Sınıflandırması tablosundan alınmıştır. Bulguların analizleri, aşağıdaki tablo göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmiştir.

**Tablo 1 . Ortalama İndeksin Sınıflandırılması (Mc Caffer ve Zaimi Majid,1997, s.91)**

SINIFLANDIRMA	DERECESİ
Kesinlikle memnun değil	1.00 < Ortalama İndeks $\geq$ 1.50
Memnun değil	1.50 $\leq$ Ortalama İndeks $\leq$ 2.50
Orta düzeyde memnun	2.50 $\leq$ Ortalama İndeks $\leq$ 3.50
Memnun	3.50 $\leq$ Ortalama İndeks $\leq$ 4.50
Kesinlikle memnun	4.50 $\leq$ Ortalama İndeks $\leq$ 5.00

## Bulgular

Bu başlık altında katılımcıların demografik özelliklerinin yanında elde edilen verilerin analizi, yorumlanması ve değerlendirilmesi aşamaları yer almaktadır. Bu bağlamda bulgular, katılımcıların kentsel/çevresel, fiziksel ve sosyo-ekonomik göstergeler açısından konut memnuniyetleri olarak üç başlık altında toplanmıştır.

### Demografik bulgular

Katılımcılara ait demografik bilgilerin yer aldığı Tablo 2’ye baktığımızda katılımcıların 61 (% 30,3)’i erkek, 140 (% 69,7)’inin ise kadınlardan oluştuğu ortaya çıkmıştır.

**Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri (N=201)**

	Değişkenler	F	%
Cinsiyet	Erkek	61	30,3
	Kadın	140	69,7
Yaş	18- 28	29	14,4
	29- 39	68	33,8
	40- 50	72	35,8
	51- 51	28	13,9
	62+	4	2,0

Medeni Durum	Evli	133	66,2
	Bekâr(hiç evlenmemiş)	60	29,9
	Eşi ölmüş	8	4,0
Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	5	2,5
	İlkokul Mezunu	33	16,4
	Ortaokul Mezunu	32	15,9
	Lise Mezunu	110	54,7
	Lisans ve üstü	21	10,4
Meslek	Memur	25	12,4
	Esnaf	28	13,5
	İşçi	33	16,4
	Çalışmıyor	87	43,3
	Diğer	28	13,9
Gelir	0-2000	26	12,9
	2001-4000	38	18,9
	4001-6000	72	35,8
	6001-8000	38	18,9
	8000+	22	10,9
	Geliri durumunu belirtmeyenler	5	2,5
Aile Birey Sayısı	1	9	4,5
	2	22	10,9
	3	36	17,9
	4	31	15,4
	5 ve üzeri	103	51,2
Önceki Konut Profili	Müstakil ev	169	84,1
	Gece kondu	25	12,4
	Mağara yerleşimi	1	,5
	Apartman katı	2	1,0
	Bodrum katı	4	2,0

Anketlerin yapıldığı süre boyunca konutlarda bulunan aile temsilcilerinin genellikle kadınlardan oluşması kadın katılımcıların oranının yüksek olmasını sağlamıştır. Ayrıca katılımcıların çoğunluğu orta yaş grubunda ve evli olduğu elde edilen verilerden anlaşılmaktadır. Ailelerin genellikle beş ve daha fazla üyesi olduğu, memur, esnaf, işçi statüsünde veya serbest mesleklerde çalıştıkları ve önemli çoğunluğunun 2022 yılı Ocak ayında belirlenen asgari ücretin üstünde bir gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Yine de ev hanımı ve emekli olarak çalışmayanların oranının daha yüksek olduğu Tablo 2'den anlaşılmaktadır. Eğitim düzeyleri açısından katılımcıların büyük çoğunluğu lise ve üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. Hasankeyf'in

eski ve yeni yerleşkelerindeki binaların müstakil ev olması nedeniyle katılımcıların eski Hasanköy'de genellikle tek katlı veya dubleks bahçeli evlerde oturdukları anlaşılmaktadır. Ancak çok azda olsa gecekondular, mağara tarzı veya diğer konutlarda oturanların oldukları söylenebilir.

### Kentsel/Çevresel Göstergeler Açısından Konut Memnuniyeti

Kentsel/çevresel göstergeler; genel olarak hizmetlere erişilebilirlik, mahallenin çekiciliği, temizlik, gürültü seviyesi gibi alt göstergelerden memnuniyeti ortaya çıkartmaktadır. Tablo 3'de bu göstergeler üzerinden memnuniyet seviyesi tespit edilmiştir.

**Tablo 3.** Katılımcıların Kentsel/Çevresel Göstergeler Açısından Konut Memnuniyeti(N=201)

Kentsel/Çevresel	1	2	3	4	5	6	Ortalama İndeks	Sınıflandırma
Eğitim hizmetlerine erişim	42	80	16	20	37	6	2,7413	Orta düzeyde memnun
Alışveriş ve eğlence mekanlarına erişim	50	97	14	17	21	2	2,3433	Memnun değil
Sağlık hizmetlerine erişim	38	88	19	25	30	1	2,6219	Orta düzeyde memnun
Rekreasyon alanlarına erişim	32	86	31	13	30	9	2,7512	Orta düzeyde memnun
Hava ve çevre kirliliği	17	36	27	26	89	6	3,7562	Memnun
Temizlik	42	55	23	16	58	7	3,0697	Orta düzeyde memnun

Gürültü	9	36	24	27	99	6	3,9403	Orta düzeyde memnun
---------	---	----	----	----	----	---	--------	---------------------

Katılımcıların yeni oturdukları konutlardan eğitim, sağlık, rekreasyon alanları, alveriş ve eğlence mekanlarına erişimin kolay olmadığı ve bunun memnuniyetsizliğe yol açtığı söylenebilir. Tablo 3'deki verilere baktığımızda kararsız katılımcılarla birlikte katılımcıların 161 (%80,20)'inin memnun olmadığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde katılımcıların yarısından fazlası eğitim, sağlık ve rekreasyon hizmetlerine erişim imkanlarının kısıtlı olduğu elde edilen verilerden anlaşılmaktadır.

Konut memnuniyetini belirleyen göstergelerden biri de çevresel faktörlerdir. Hava ve çevre kirliliği, gürültü seviyesi, mahallenin çekiciliği, söz konusu memnuniyeti artıran en önemli göstergelerdir. Yeni Hasankeyf yerleşkesinde genel olarak katılımcıların yarısına yakını (%44,3) hava ve çevre kirliliğinin olmadığını, % 12,9'u kısmen buna katıldığını ve % 3'ü ise kesinlikle çevre kirliliğinin olmadığını belirtmişlerdir. Gürültü seviyesinin düşüklüğü konusunda memnuniyetin arttığı, ancak sokakların ve caddelerin temizliği konusunda bu algının azaldığı görülmektedir. Buna göre konut çevresindeki sokak ve caddeler temiz olduğu konusunda katılımcıların 55(%27,4)'i katılmadığını, 42(%20,9)'si kesinlikle katılmadığını ve 23(%11,4)'ü kararsız olduğunu belirtmiştir.

### **Sosyo-ekonomik Göstergeler Açısından Konut Memnuniyeti**

Sosyal ve ekonomik göstergeler açısından konut memnuniyetinde genel olarak konut ve diğer harcamaların maliyet yükü, komşuluk ilişkileri, evin çevresindeki suç ve şiddet olayları ve evin görünümü etkili olmaktadır.

**Tablo 4.** Katılımcıların Sosyo-ekonomik Göstergeler Açısından Konut Memnuniyet (N=201)

Sosyo-ekonomik	1	2	3	4	5	6	Ortalama İndeks	Sınıflandırma
Mekânsal aidiyet	21	33	22	16	95	14	3,8607	Memnun
Mekandan Kopuş	13	35	38	17	90	8	3,7960	Memnun
Temel harcamalar	79	66	16	16	19	5	2,2289	Memnun değil

Kamu hizmeti maliyeti	71	69	19	16	19	7	2,3234	Memnun değil
Konut Maliyet yükü	71	58	11	27	29	5	2,5025	Orta düzeyde memnun
Suç ve şiddet	6	23	33	19	104	16	4,1940	Memnun
Evin ambiansı	14	33	36	20	92	6	3,8010	Memnun
Komşuluk ilişkileri	17	36	24	25	90	9	3,8060	Memnun

Smith (2011, s. 167), konut memnuniyeti ile sosyo-kültürel ilişkiler, aidiyet ve yer duygusu gibi değişkenler arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtir. Bu çalışmada bu tezi doğrulayan birçok veri karşımıza çıkmaktadır. Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların yarısına yakını (%47) kendini daha iyi hissettiği ve yeni konutlarda aidiyet duygusunu yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca katılımcıların 90 (%44)'ı taşınmayı kesinlikle düşünmediği elde edilen verilerden anlaşılmaktadır. Ancak her ne kadar aidiyet duygusu kopmayı bir şekilde engellese de harcamalardan kaynaklı maliyet yüklerinin yeni yerleşkede önemli sorun teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Buna göre katılımcıların yeni taşındığı konutlardaki temel harcamaların (elektrik, su vb.) yüksekliğinden, kamu hizmetlerinin pahalı olmasından ve konut maliyet yükünün sürekli artmasından dolayı konut memnuniyetsizliğinin olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların 145 (%72,1)'i elektrik, su vb. temel harcamaların düşük olmadığını, 140 (%69,6)'ı kamu hizmetlerin pahalı olduğunu ve 129 (%64,2)'u ise konut maliyet yükünün yüksek olduğunu ifade etmiştir.

### Fiziksel Göstergeler Açısından Konut Memnuniyeti

Konutların fiziksel özellikleri konut memnuniyetini gösteren en önemli göstergelerdir. Bunlar genel olarak konutun aydınlatma, ısı yalıtım, banyo, tuvalet, mutfak, balkon ve çocuk oyun alanlarıdır.

**Tablo 5:** Katılımcıların Fiziksel Göstergeler Açısından Konut Memnuniyeti(N=201)

Fiziksel özellikler	1	2	3	4	5	6	Ortalama İndeks	Sınıflandırma
Isı yalıtım sistemi	13	25	14	19	103	27	4,2687	Memnun
Aydınlatma	8	29	22	23	109	10	4,1244	Memnun

Oda sayısı	16	28	17	24	109	7	4,0100	Memnun
Yapı kalitesi	103	43	15	14	22	4	2,1095	Memnun değil
Tuvalet	10	21	10	27	125	8	4,2935	Memnun
Mutfak	10	24	12	33	114	8	4,1990	Memnun
Banyo	14	25	16	34	104	8	4,0597	Memnun
Yeterli açık alan(Balkon vb.)	13	20	11	36	106	15	4,2289	Memnun
Çocuk oyun alanları	9	23	12	35	102	20	4,2836	Memnun

Tablo 5'te fiziksel özellikler açısından konut memnuniyetine bakıldığında konutun yapı kalitesi dışında genel olarak bir memnuniyetin olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre katılımcıların genel olarak ısı yalıtım sistemi, aydınlatma, mutfak, banyo, tuvalet, balkon ve çocuk oyun alanları konusunda memnun oldukları, ancak katılımcıların 146 (%72,6)'sının ise konutların yapı kalitesinden memnun olmadığı anlaşılmaktadır.

## **Tartışma ve Sonuç**

Hasankeyf kent merkezinde 2020 yılında yapımı tamamlanan Veysel Eroğlu (İlusu) Barajı'nın ekonomik ve siyasal anlamda olumlu katkılarının yanında birçok sosyo-ekonomik, çevresel ve kültürel olumsuz etkileri olmuştur. Özellikle Hasankeyf'te ikamet edenlerin Hasankeyf'in yeni yerleşkesinde inşa edilen konutlara zorunlu taşıma işlemi sonrasında bazı problemlerin ortaya çıktığı ve yaşam kalitelerinin bozulduğu belirtilmektedir. Yaşam kalitesi açısından önem taşıyan bu problemler, ne yazık ki kısa vadede çözülememiştir (Bimay, 2021). Bu çalışma ile 2020 yılında Hasankeyf'in yeni yerleşkesinde bulunan konutlara yerleşen kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda yaşam kaliteleri açısından konut memnuniyetleri ortaya çıkarılmıştır. Buradaki ana hedef fiziksel, çevresel ve sosyo-ekonomik göstergeler açısından konut memnuniyetinin eskiye göre ne durumda olduğu ve yaşam kalitelerini ne ölçüde değiştirdiğini ortaya koymaktır.

Alan araştırmasının bulguları dikkate alındığında eski Hasankeyf yerleşkesine göre Hasankeyf'in yeni yerleşkesinde yaşam kalitesinde önemli değişimler meydana geldiği açıktır. Öncelikle temel kamu hizmetlerine erişim imkânlarının eskiye göre daha zor olduğu ve bunun konut sahipleri açısından kısmen memnuniyetsizlik yarattığı tespit edilmiştir. Özellikle alışveriş



merkezlerine ve eğlence mekânlarına erişim imkânları yeni konutlarda daha da zorlaşmıştır. Eski yerleşkenin bulunduğu alanın Dicle Nehri kenarında olması ve konutların eğlence mekânlarına yakın olması burayı daha avantajlı hale getirmiş, ancak yeni yerleşkedeki konutların hizmetlere erişim imkânlarının bu derece kolay olmaması konut memnuniyetsizliğini olumsuz etkilemiştir. Benzer sonuçları Savasdisara (1988), Amerigo ve Aragones (1990), Türkoğlu (1997), Wang ve Li (2006), Berköz, Turk ve Kellekci (2009) ve Salıhoğlu ve Türkoğlu (2019)'nun yaptığı araştırmalarda görebilmekteyiz. Bu çalışmalar kamu hizmetlerine, alışveriş merkezlerine ve eğlence mekânlarına erişimin konut memnuniyeti üzerinde olumlu etki yarattığını ortaya koymuştur.

Katılımcıların hava, gürültü ve çevre kirliliği konusunda memnun oldukları ve bunun konut memnuniyetini olumladığı elde edilen verilerden anlaşılmıştır. Bu konuda Savasdisara'nın (1988) Japonya'da (Tokyo ve çevresi) yaptığı araştırmada çevresel faktörlerin (rekreasyon alanları, gürültü ve hava kirliliği, temizlik, yollar vb.) konut memnuniyeti üzerinde en önemli yordayıcı olarak ortaya çıktığını ifade etmiştir. Marans (1979)'ın yaptığı araştırmada ise komşuluk ilişkilerinden çok çevresel faktörlerin konut memnuniyeti üzerinde çok daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Marans ve Sprecklemeyer'in (1981) ve Kellekci ve Berköz (2006a)'ün yaptığı çalışmalar da kişisel ve çevresel özelliklerin konut memnuniyet algısı üzerinde önemli bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Konutlardaki ek harcamalar, konut maliyet yükü, komşuluk ilişkileri sosyo-ekonomik açıdan memnuniyeti ortaya çıkaran önemli göstergelerdendir. Genel olarak temel harcamalar ve kamu hizmetlerinden yararlanma maliyetinin artışı ve bunun konut memnuniyetsizliğine yol açtığı, ancak bu durumun kendilerini başka bir kente göç etmelerine yol açmayacağı ve hatta yeni yerleşkedeki bazı çekici nedenlerle yaşamlarına bu konutlarda devam edecekleri anlaşılmaktadır. Bu çekici nedenler arasında yeni yerleşkede suç ve şiddet olaylarının az olması, komşuluk ilişkilerinin iyi olması ve konut ambiyansının güzel olması olarak gösterilebilir. Güremen (2016)'in Amasya'da yaptığı araştırmada ise sosyo-ekonomik ve çevresel göstergelerin konut memnuniyeti üzerinde daha çok etkili olduğunu ortaya çıkartmıştır.

Suç ve şiddet olaylarının az olması güvenli bir yaşamı garanti etmektedir. Bu konuda Li (2009) tarafından Hong Kong'ta yapılan çalışmada konut alanının kamusal veya özel olması, yaş, gelir, eğitim, komşuluk, sosyal ağlar, güvenlik, güven, aidiyet gibi kişisel ve çevresel özelliklerin konut memnuni-

yeti üzerinde etkisi olduğunu, ancak güvenlik ve aidiyet duygusunun diğerlerine göre çok daha belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Newman (1972), Lawton ve Yaffe (1980)'nin çalışmalarında güvenli konut ortamının konut memnuniyetini ve yaşam kalitesini arttırdığı belirtilmiştir.

Deutschman (1972), Marans ve Rodgers (1975), Galster ve Hesser (1981), komşuluk ilişkilerinin iyi olmasının konut memnuniyetini ve yaşam kalitesini arttırdığını tespit etmişlerdir. Dunstan vd. (2005), konut çevresinin yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini araştırmış ve komşuluk ilişkilerinin konut çevresi üzerindeki etkilerinin diğer göstergelere göre daha etkin olduğunu tespit etmiştir. Amerigo ve Aragones(1990)'in Madrid'deki bir belediye konutu alanındaki araştırmasında hem fiziksel hem de sosyal düzeyde, belediye konutlarında yaşayanların memnuniyetini etkileyen nesnel ve öznel faktörler incelenmiş ve yerleşmeye bağlılığın ve komşularla ilişkilerin konut memnuniyeti üzerinde olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir. Adriaanse (2007), konut, çevre ve komşuluk etkileşiminin benzer etkiler yaratarak konut memnuniyeti üzerinde olumlu etki yarattığını ortaya koymuştur. Canter ve Rees (1982), ev, mahalle (çevre) ve komşuluk göstergelerinin hem çevre hem konut memnuniyetini farklı düzeylerde ve mekânlarda farklı doyum noktalarına ulaştırdığını belirtmiştir. Benzer şekilde Greenberg (1999), Kaylor vd. (2007), Howley vd. (2009), Hur vd. (2010), Smith (2011), Sam, Bayram ve Bilgel (2012) ve Kahrik vd., (2012) komşuluk ilişkilerinin konut memnuniyeti üzerindeki doğrudan etkisi olduğunu tespit etmişlerdir. Özellikle yeni taşınan ve yoğunluğun olduğu konut ortamında bu algıların ortaya çıktığı söylenebilir.

Konut memnuniyetini ortaya çıkaran en önemli göstergeler hiç şüphesiz konutun iç göstergeleridir. Konutun aydınlatma, oda sayısı, mutfak, banyo, tuvalet ve balkon imkânlarının katılımcıların yaşam kalitelerini yükselttiği ve katılımcıların konut memnuniyetini arttırdığı, buna rağmen konutların yapı kalitesinin iyi olmaması nedeniyle konut maliyet yükünün artması katılımcıların konut memnuniyetini azalttığı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla konut maliyet yükü ekonomik anlamda önemli bir yük getirmekte ve konut memnuniyetini etkilemektedir. Öte yandan konut kalitesi, konut ortamı kalitesi ve konut maliyet yükü göstergelerinden memnuniyeti ortaya çıkaran birçok çalışma bulunmaktadır (Aiello vd., 2010; Hariza, 2003; Kahana, Lovegreen, Kahana ve Kahana, 2003; Kahrik vd., 2012; Mohit vd., 2010). Galster ve Hesser (1981), Türkoğlu (1997), Kahraman ve Özdemir (2017) ve Bekleyen ve Baylan (2018)'nin çalışmalarında da konutların bakımlı olması, iç göstergelerin konforlu olması konut memnuniyetini ve yaşam kalitesini arttıran en önemli unsurlar olarak ortaya çıkmıştır. Faridah Ismail vd. (2014)'nin Kuala Lumpur

(Malezya)'da düşük gelirli ailelerin bulunduğu konutlarda yaptığı araştırmada da konutun fiziksel iç göstergelerinin kaliteli ve konforlu olmasının konut memnuniyetini arttırdığını tespit etmişlerdir.

Sonuç olarak bu çalışmada, yeni taşınılan konutların eski konutlara göre daha geniş ve daha konforlu olduğu, ancak eskinin otantik ve kültürel ortamından da yoksun kaldığı tespit edilmiştir. Benzer bir yorumu Ayçam, Kallak ve Yılmaz (2022) ortaya atmıştır. Onlara göre, “yeni kentin ve konutların biçimlenişi, dizilimi, yönelmesi, iklim ve topografya ile uyumu, halkın yaşam tarzı ve kültürünü benimseyen yaklaşım ve uygulamalardan uzak tek elden çıkmış, katılımcı tasarım anlayışıyla üretilmemiş, tarihi Hasankeyf yerleşkesinin mimarisine örtüşmeyen bir planlamaya sahip olması” beraberce birçok tartışmayı getirmiş ve bu durum konut memnuniyetini de etkilemiştir. Dahası bu çalışmada yapı kalitesi, hizmetlere erişim imkânları ve konut maliyet yükü konut memnuniyetsizliğini ortaya çıkaran en önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmıştır. Benzer memnuniyetsizlik Galster ve Hesser (1981)'in 1975 yılında Wooster, Ohio'da 767 hane üzerinde yaptığı araştırmada da ortaya çıkmıştır. Buna rağmen birçok çalışmada (Francescato vd., 1987; Herzog ve Rodgers, 1981; Perez, Fernandez-Mayoralas, Rivera, Abuin, 2001) konut memnuniyetinin birkaç problem dışında var olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın bulguları, literatürdeki kuramsal ve ampirik birçok çalışmanın bulgularıyla karşılaştırıldığında benzer ve farklı birçok yönlerin olduğu söylenebilir.

Konut ve çevresel kalite memnuniyeti ile yaşam kalitesi arasında doğrusal bir orantı olduğu açıktır. Dolayısıyla insanların mutlu oldukları konut alanları kullanıcıların yaşam kalitesini ve kişilerin psikolojik sağlığını etkilemekte ve geleceğine yön vermektedir (Kellekçi ve Berköz, 2006a, s.176). Bu nedenle baraj yapımı vb. kamu politikaları sebebiyle zorunlu olarak yerinden edilen vatandaşlara yapılacak yeni konutların ve konut alanlarının konut sakinlerinin ihtiyaçlarına göre uyarlanması, yeni konut politikalarının tasarlanması ve geliştirilmesi gerekmektedir.



## Extended Abstract

# Measuring Housing Satisfaction in Terms of Quality of Life in the New Settlement Area of Hasankeyf

\*

Muzaffer Bimay

ORCID ID: 0000-0002-6742-2852

The exponential increase in the world population in the last century has increased the need for energy as well as nutrition and shelter. Today, states are trying to provide a significant part of their increasing energy needs from renewable energy sources such as dam construction. However, changing settlements due to dam constructions in Turkey and in many countries of the world causes forced mass migration (Lessard et al., 2013; Richter, Sandra and Carmen, 2010; Thomas and Adams, 1999; Terminski, 2013) and housing for immigrants. need arises. Social areas, urban and environmental opportunities, and most importantly, the quality of residences in new settlements significantly affect the quality of life and psychological health of the people living here (Smith, 2011, p.6). Hasankeyf is one of the settlements that was inundated due to the Ilısu or Veysel Eroğlu Dam, the construction of which was completed in 2020.

Based on this, the aim of this study is to examine the effects of housing conditions on the quality of life of residents in Hasankeyf city center in case of forced space changes due to the dam. In 2020, the moving to the new campus of Hasankeyf was completed and many problems arose together. Unfortunately, these problems, which are important for the quality of life, could not be solved in the short term (Bimay, 2011). Hence, the new settlements settlement influenced the quality of life of people.

In this research, the housing satisfaction of Hasankeyf residents who settled in the houses in the new campus was obtained by using the descriptive survey

model, which is one of the quantitative research methods. Two different methods were used for sample selection of the study. First, the sample group was determined by simple random sampling method for the questionnaire interview with the residents of Hasankeyf. While calculating the sample size, the number of houses in the four neighborhoods was taken into account. According to this, 201 randomly selected families from 734 families who were settled in the new settlement of Hasankeyf were randomly selected in Kültür (60), Raman (50), Dicle (48), Eyyübi (43) neighborhoods, considering the 95% confidence level and 5% margin of error. A sample group was formed to conduct a face-to-face survey with people who have completed the age of 18 and are at home representing the house. The surveys were completed in the first half of 2022. In the questionnaire containing closed-ended/structured questions, the satisfaction of the homeowners was answered with a 6-point Likert scale.

Users were requested to evaluate the demographic characteristics as well as the housing they live in and the built environment of this housing. The data obtained were analyzed by using SPSS 26 statistical package program, validity and reliability analyses were performed and the rating scale was analyzed by the classification index. The Cronbach Alpha coefficient for the validity of the questionnaires was determined as 0.87 by calculations. The mean index was evaluated within the scope of the 6-point likert scale (1= I am not satisfied with certainty and 6 = I am definitely satisfied). The satisfaction of the participants was scored with the average index. The highest score was applied as 5 and the lowest score was applied as 1 for the rating in the index. The classification of the index scale was taken from the Classification table of the Index adapted from Majid and McCaffer, (1997) and the analyses were carried out within this framework.

Veysel Eroğlu (Ilisu) Dam has had many socio-economic, environmental and cultural negative effects. In particular, it is stated that some problems have arisen and that the quality of life has deteriorated after the compulsory relocation of the residents to the new campus. Unfortunately, these problems have not been solved in the short term (Bimay, 2021). With this study, housing satisfaction in terms of quality of life was revealed as a result of interviews with people who settled in the residences located in the new campus of Hasankeyf in 2020.

Considering the findings of the field survey, significant changes have been observed in the quality of life in the new campus. First of all, the access to basic public services is more difficult than before and the access to shopping centers

and entertainment venues has become even more difficult in new housing. It has been revealed that environmental factors (recreation areas, noise and air pollution, cleanliness, roads) are the most important predictor on housing satisfaction in the studies conducted by Savasdisara (1988), Marans (1979).

It is understood that the cost of benefiting from basic expenditures and public services has increased and therefore there is housing dissatisfaction, but these dissatisfaction cannot be an incentive for them to migrate to another city and therefore they feel better in these houses. The reasons can be the low rate of crime and violence in the new campus, the good neighborhood relations, and the good ambiance of the residence. Güremen (2016)'s research in Amasya revealed that socio-economic indicators are more effective on housing satisfaction.

It was also understood that the lighting, number of rooms, kitchen, bathroom, toilet and balcony facilities of the residence increased the quality of life of the participants. However, the participants were not satisfied with the increase in housing cost burden due to the poor building quality of the houses. Housing cost burden brings an important economic burden and affects housing satisfaction.

As a result, the study reveals that the houses are larger and more comfortable than the old houses, but they are also deprived of the authenticity. It is clear that there is a linear proportion between satisfaction with housing and environmental quality and quality of life. Therefore, residential areas where people are happy affect the quality of life of the users and their psychological health and affect their future (Kellekçi and Berköz, 2006a, p. 176). Therefore, new housing areas should be adapted to the needs of residents, and new housing policies should be designed and developed.

### **Kaynakça / References**

- Adriaanse, C. C. M. (2007). Measuring residential satisfaction: a residential environmental satisfaction scale (RESS). *Journal of Housing and the Built Environment*, 22(3).
- Aiello, A., Ardone, R. G. ve Scopelliti, M. (2010). Neighbourhood planning improvement: Physical attributes, cognitive and affective evaluation and activities in two neighbourhoods in Rome. *Evaluation and Program Planning*, 33(3), 264-275. doi:10.1016/j.evalprogplan.2009.10.004.
- Aksoy, U.T., Şiranlı, Y.T., ve Sanaç, K. (2010). Farklı konut üretim biçimlerinde kullanıcı memnuniyetinin karşılaştırılması: Elazığ örneği. *e-Journal of New World Sciences Academy Engineering Sciences*, 5(2), 273-282.

- Aktürk, E. ve Tekman, N. (2016). Konut talebi ve Erzurum kent merkezinde tüketicilerin konut edinme kararlarını etkileyen faktörler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi* , 30 (2), 423-440.
- Amérigo, M. A. ve Aragonés, J. I. (1997). A Theoretical and methodological approach to the study of residential satisfaction. *Journal of Environmental Psychology*, 17(1), 47-57. doi: 10.1006/jev.1996.0038.
- Amerigo, M. ve Aragonés, J.I. (1990). Residential satisfaction in council housing. *Journal of Environmental Psychology*, 10, 313-325.
- Ayçam İ., Kalak M., Yılmaz E. (2022). Eski Hasankeyf ve Yeni Hasankeyf konutlarının ekolojik mimarlık kriterleri kapsamında karşılaştırılması, *Online Journal of Art and Design*, 10(2), 52-75.
- Bakırcı, M., (2002). Türkiye’de baraj yapımı nedeniyle yer değiştiren bir şehir: Halfeti. *Coğrafya Dergisi*, 0(10), 55-78.
- Bekleyen, A., ve Baylan, B.A. (2018). Diyarbakır’ın yatayda gelişen dışa kapalı konut yerleşmelerinde yaşam alanı memnuniyeti. *Kent Araştırmaları Dergisi*, 24(9):485-514. doi:10.31198/idealkent.441475.
- Berköz, L. (2008). İstanbul’da korunaklı tek-aile konutları: Konut kalitesi ve kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesi. *İTÜ Dergisi Seri A: Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 7 (1), 110-124.
- Berköz, L., Turk, Ş. ve Kellekçi Ö.L., (2009). Environmental quality and user satisfaction in mass housing areas: The case of Istanbul. *European Planning Studies*, 17 (1), 161-174. doi: 10.1080/09654310802514086
- Bimay, M. (2021). Spatial, social and environmental effects of forced displacement due to dam construction: the case of Hasankeyf . *Econharan*, 5 (7) , 49-83.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (2.Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Canter, D., ve Rees, K. (1982). A multivariate model of housing satisfaction. *Applied Psychology*, 31(2), 185-207. doi:10.1111/j.1464-0597.1982.tb00087.x.
- Cerci, S.(2016). Konut çevre kalitesine ilişkin memnuniyetin ölçülmesi. *International Multilingual Journal of Science and Technology (IMJST)* 1(4), 109-114.
- Clark, W.A.V., Deurloo, M.C. ve Dieleman, F.M. (2006). Residential mobility and neighbourhood outcomes II. *Housing Studies*, 21, (3), 323-342.
- Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. New York: Routledge.
- Demirarslan, S. (2005). *Türk insanı için yapılan konutlarda yaşam kalitesinin elde edilebilmesi için gerekli faktörler*. Konut Değerlendirme Sempozyumu, Yıldız Teknik Üniversitesi Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Deutschman, H. D., (1972). The residential location decision: Study of residential mobility. *Socioeconomic planning Sciences*, 6(4), 349-364. doi:10.1016/0038-0121(72)90011-0

- Dunstan, F., Weaver, N., Arayad, R., Bella, T., Lannonb, S., Lewisd, G. ve Palmer, S. (2005). An Observat ion tool to assist with the assessment of urban residential environments. *Journal of Environmental Psychology*, 25, 293-305.
- Erel, S.S., Terzioğlu, G. ve Yertutan, C. 1988. Ailelerin konuta ilişkin tercih ve beklentileri. *Ev Ekonomisi Dergisi*, 3(4), 32-38.
- Erol, D (1999). Konut sakinlerinin fiziksel ve toplumsal çevre algısı. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 8(1), 54-70.
- Faridah I, Izatul L. J., Nurul Afida I. J. ve Rozana R.,(2015). Measuring the quality of life in low cost residential environment. *Social and Behavioral Sciences*, 168, 270-279. doi:10.1016/j.sbspro.2014.10.232.
- Fleury-Bahi, G., Félonneau, M. L., ve Marchand, D. (2008). Processes of place ıdentification and residential satisfaction. *Environment and Behavior*, 40(5), 669-682. doi:10.1177/0013916507307461.
- Fraenkel, J.R. ve Wallen, N.E. (2006). *How to desing and evaluate research in education*. New York: McGaw-Hill International Edition.
- Francescato, G., Weidemann, S., Anderson, J. ve Chenoweth, R. (1974). Evaluating residents' satisfaction in housing for low and moderate income families: A multimethod approach. *Illinois: Housing Research and Development University of Illinois*, 3-5, 285-295.
- Galster, G.C. ve Hesser, G.W., (1981). Residential satisfaction: Residential and compositional correlates. *Environment and Behavior*, 13, 735-758. doi:10.1177/0013916581136006.
- Greenberg, M. R. (1999). Improving neighborhood quality: a hierarchy of needs. *Housing Policy Debate*, 10 (3), 601-624.
- Gültekin, A. T. (2015). Konut kullanıcılarının kentsel ve sosyal yaşam kalitesi farkındalığı : Ankara / Çayyolu-Prof . Dr . Ahmet Taner Kışlalı mahallesi örneği. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 165-182 doi:10.5505/jas.2015.03511.
- Gündoğdu, M., Kuru, A., Özkök, M.K., Yeler, G. ve Erşan Ş.,(2019). Yapılı çevre özellikleri ve konut-konut çevresi kullanıcı memnuniyeti etkileşimi: Kırklareli merkez örneği. *MEGARON*, 14(4), 579-597. doi: 10.14744/MEGARON.2019.57070
- Gür, M. (2009). *Alt ve orta gelir grubuna yönelik TOKİ konutlarında kullanıcı memnuniyetinin araştırılması: Bursa örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Gür, M. ve Dostoğlu N. (2016). Bursa Doğanbey üzerinden kentsel dönüşümde yaşam kalitesinin tartışılması. *MEGARON*, 11(1), 89-105 doi: 10.5505/MEGARON.2016.89410.
- Güremen, L. (2016). Konut ve yerleşim alanı kullanıcı algısının memnuniyet ve tercih davranışına etkisi üzerine bir araştırmada Amasya örneği . *Technological Applied Sciences* , 11 (2) , 24-64 .



- Güremen, L. (2016). Konut ve yerleşim alanı kullanıcı algısının memnuniyet ve tercih davranışına etkisi üzerine bir araştırmada Amasya örneği. *Technological Applied Sciences*, 11(2): 24-64. doi:10.12739/NWSA.2016.11.2. 2A0093.
- Hariza, H. A. (2003). Residential satisfaction and social integration in public low cost housing in malaysia. *Pertanika Journal Social Science & Humanities*, 11(1), 1-10.
- Hatipoğlu Ş., B. ve Tereci, A. (2021). Konut ve çevresi kavramına yaşam kalitesi bağlamındaki yaklaşımların değerlendirilmesi. *İdealkent*, 12 (33), 852-872. doi: 10.31198/idealkent.845251.
- Herzog, A. R. ve Rodgers W.L. (1981). The structure of subjective well-being in different age groups. *Journal of Gerontology* 36, 472-479.
- Hornquist, J.O. (1985). Quality of life: concept and assessments. *Scand Journal Public Health*, 18 (1), 69-79
- Howley, P.; Scott, M. ve Redmond, D. (2009). Sustainability versus Liveability: An Investigation of Neighbourhood Satisfaction. *Journal of Environmental Planning and Management*, 52 (6), 847-864.
- Hur, M., Nasar, J. L. ve Chun, B. (2010). Neighborhood satisfaction, physical and perceived naturalness and openness. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 52-59.
- Kahana, E., Lovegreen, L., Kahana, B., ve Kahana, M. (2003). Person, environment, and person-environment fit as influences on residential satisfaction of elders. *Environment and Behavior*, 35(3), 434-453. doi:10.1177/0013916503035003007.
- Kahraman, Z.E., ve Özdemir, S. S. (2017). Kentsel dönüşümü gündeme gelen bir alan için konut memnuniyeti araştırması: Türk-iş blokları örneği. *MEGARON*, 12(4): 619-634. doi: 10.5505/megaron.2017.04834
- Kahrik, A., Leetmaa, K., ve Tammaru, T. (2012). Residential decision-making and satisfaction among new suburbanites in the Tallinn urban region, Estonia. *Cities*, 29(1), 49-58. doi:10.1016/j.cities.2011.07.005.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karsten, L. (2007). Housing as a way of life: towards an understanding of middle-class families. Preference for an Urban Residential Location. *Housing Studies*, 22(1), 83-98.
- Kaylor, A.G., Woolley, M., Mowbray, C., Reischl, T.M., Gilster, M., Karb, R., ... Alaimo, K. (2007). Predictors of neighborhood satisfaction. *Journal of Community Practice*, 14 (4), 27-50).
- Kellekci, Ö. L. ve Berköz, L. (2006a). Konut ve çevresel kalite memnuniyetini yükselten faktörler *İTÜ dergisi/A Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 5(2),167-178.
- Kellekci, Ö. L. ve Berköz, L. (2006b). Mass housing: User satisfaction in housing and its environment Istanbul, Turkey. *European Journal Housing Policy*, 6(1), 77-99. doi:10.1080/14616710600587654.
- Lawton, M.P. ve Yaffe, S., (1980). Victimization and fear of crime in elderly public housing tenants. *Journal of Gerontology*, 35(5), 768-779. doi:10.1093/geronj/35.5.768.

- Lessard, J., Hicks, D., M., Snelder, T.H., Arscott, D.B., Larned, S.T., Booker, D. ve Suren, A.M. (2013). Dam design can impede adaptive management of environmental flows: a case study from the opuha dam, New Zealand. *Environmental Management*, 51(2), 459-473. doi:10.1007/s00267-012-9971-x.
- Li, L. H. (2009). Community attachment and housing choice in Hong Kong. *Property Management*, 27(1), 42-57.
- Majid, M. Z. A. ve McCaffer, R., (1997). Assessment of Work Performance of Maintenance Contractors in Saudi Arabia. *Journal of Management in Engineering*, 13(5). doi:10.1061/(ASCE)0742-597X.
- Marans, R., ve Spreckelmeyer, K. (1981). *Evaluating built environments: a behavioral approach*. Michigan: Survey Research Center, Institute for Social Research, University of Michigan.
- Marans, R.W. ve Rodgers, W., (1975). Toward understanding of community satisfaction. (Eds) Hawley, A. ve Rock, V. *Metropolitan America in Contemporary Perspectives* içinde (s.299-352), New York: John Wiley and Sons,.
- Marans, R.W., (1979). *The determinants of neighborhood quality: An analysis of the 1976 annual housing survey*. U.S. Department of Housing and Urban Development, Housing Survey Studies, 3, U.S. Government Printing Office, Washington.
- Mohit, M. A., Ibrahim, M., ve Rashid, Y. R. (2010). *Assessment of residential satisfaction in newly designed public low-cost housing in Kuala Lumpur, Malaysia*. *Habitat International* (34), 10.
- Newman, O., (1972). *Defensible space*. New York: Macmillan
- Okuku, E. O., Bouillon S., Ochiewo J. ve Munyi F. (2016). The impacts of hydropower development on rural livelihood sustenance. *International Journal of Water Resources Development*, 32(2), 267-285. doi: 10.1080/07900627.2015.1056297.
- Perez, F., Fernandez-Mayoralas, G., Rivera, F. ve Abuin, J. (2001). Ageing in Place Predictors of the Residential Satisfaction of Elderly. *Social Indicators Research*, 54, 173-208. doi:10.1023/A:1010852607362
- Poff N. L., ve David D.H. (2002). How dams vary and why it matters for the emerging science of dam removal. *Bioscience*, 52(8), 659-738.
- Richter, B. D., Sandra P. ve Carmen R. (2010). Lost in development's shadow: the downstream human consequences of dams. *Water Alternatives*, 3(2), 14-42.
- Salihoğlu, T. ve Türkoğlu, H. (2019). Konut Çevresi ve Kentsel Yaşam Kalitesi. *MEGARON*, 14 (Ek Suppl.1), 203-217. doi:10.5505/megaron.2018.06977.
- Sam, N., Bayram, N. ve Bilgel N., (2012). The perception of residential environment quality and neighbourhood attachment in a metropolitan city: A study on Bursa, Turkey, *Canadian Journal of Humanities and Social Sciences*, 1 (1), 22-39.
- Savasdisara, T. (1988). Residents' satisfaction and neighborhood characteristics in Japanese urban communities. *Landscape and Urban Planning*, 15(3-4), 201-210.
- Seçer, İ. (2015). SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi: Analiz ve raporlaştırma. Ankara: Anı Yayınları.

- Smith, K. M. (2011). The relationship between residential satisfaction, sense of community, sense of belonging and sense of place in a Western Australian urban planned community. *PhD Thesis*, Edith Cowan University: Faculty of Computing, Health & Science, Australia.
- Štreimikienė D. (2015). Quality of life and housing quality of life and housing. *International Journal of Information and Education Technology*. 5(2),140-145. doi: 10.7763/IJIEET.2015.V5.491.
- Şekeroğlu, M. B. (2016). *Ailelerin konut ve çevresel kalite memnuniyetine etki eden faktörlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Terminski B. (2013). Development-induced displacement and resettlement: social problem and human rights issue. *University of Geneva Research Paper No. 9*, Erişim adresi: <http://www.someaddress.com/full/url/>.
- Thomas, D. H. L. ve Adams, W. M. (1999). Adapting to dams: agrarian change downstream of the tiga dam, Northern Nigeria. *World Development*, 27(6), 919-935. doi:10.1016/S0305-750X(99)00041-8.
- Türkoğlu Dülger H., Bölen F., Baran, Korça P. ve Marans, R. (2007). İstanbul'da konut alanlarında yaşam kalitesinin ölçülmesi, *Mimarlık Dergisi*, Dosya: Kentsel Yaşam Kalitesi.
- Türkoğlu, H. (1997). Residents' satisfaction of housing environments: the case of Istanbul, Turkey. *Landscape and Urban Planning*, 39, 55–67.
- Türkoğlu, H., (1993). *İstanbul'da konut bölgelerinde kullanıcıların konut ve yakın çevresinden memnuniyet derecesinin belirlenmesi*. İstanbul Teknik Üniversitesi Araştırma Fonu, İstanbul.
- Wang, D. ve Li, S. (2006). Socio-economic differentials and stated housing preferences in Guangzhou, China. *Habitat International*, 30, 305-326. doi:10.1016/j.habitatint.2004.02.009.
- Yamada, N., Heo, J., King, C. ve Fu, Y.Y. (2009). *Life satisfaction of urban residents: Do health perception, wealth, safety, community pride and, and cultural tourism matter?* 2009 ICHRIE Conference.
- Zarfl, C., Lumsdon, A. E., Berlekamp, J., Tydecks, L. ve Tockner, K. (2015). A Global boom in hydropower dam construction. *Aquatic Sciences*, 77(1),161–70.
- Zanuzdana, A., Khan, M. ve Kraemer, A. (2013). Housing Satisfaction Related to Health and Importance of Services in Urban Slums: Evidence from Dhaka, Bangladesh. *Social Indicators Research*, 112, 163-185. doi:10.1007/s11205-012-0045-5.